

ZIŅOJUMS

Globālās partnerības: ieteikumi efektīvākai un atbildīgākai politikai

Latvijas Platforma attīstības
sadarbībai

Finansē
Eiropas Savienība
NextGenerationEU

Nacionālais
attīstības plāns

SAVIENO
STIPRINA
IZGLĪTO
LAPAS.LV

Risinājumu
Darbnīca

CSR
LATVIA

PĀRDES
ZĪEDS

># Rīga
TechGirls

Latvijas Platforma attīstības sadarbībai (LAPAS) ir nacionāla platforma, kas apvieno 45 nevalstiskās organizācijas. Tā kopš 2004. gada darbojas attīstības sadarbības, globālās izglītības, humānās palīdzības un ilgtspējīgas attīstības jomā. Mēs esam Latvijas pilsoniskās sabiedrības balss Eiropas līmenī (*CONCORD*), globālajā līmenī (*Forus*) un Baltijas jūras reģiona līmenī (*BSR NOVA*), kā arī koordinējam nacionālo darba grupu “NVO civilajā aizsardzībā” Latvijas Pilsoniskās alianses ietvaros.

Šis dokuments ir veidots uz projekta “Efektīvs un atbildīgs attīstības sadarbības finansējums” bāzes, kurā LAPAS koordinēja partnerorganizāciju viedokļrakstu izstrādi par globālo partnerību politiku Latvijā, sekmēja līdzdalību starptautiskos un nacionālos procesos, organizēja kapacitātes stiprināšanas pasākumus un informatīvās aktivitātes.

Informācija par projektu un visi viedokļraksti pieejami šeit:
<https://lapas.lv/works/projekti/anm-2023-2025/>

LAPAS un partnerorganizācijas aicina lēmumu pieņēmējus un politikas veidotājus ņemt vērā šādus projekta secinājumus un ieteikumus.

1. Finansējums, pārvaldība un pārredzamība

Latvija ir ESAO Attīstības palīdzības komitejas (*OECD DAC*) dalībvalsts kopš 2025. gada un vairāk nekā 20 gadus ir attīstības sadarbības donors. Kopējais oficiālās attīstības palīdzības (*ODA*) apjoms ir audzis, taču lielākā daļa finansējuma – ap 80% – nonāk daudzpusējos fondos un programmās, par kuriem netiek publiski sniegti pārskati un lēmumu kritēriji nav zināmi. NVO, akadēmiskajām institūcijām un privātajam sektoram faktiski pieejams ir tikai neliels Ārlietu ministrijas divpusējais grants. Tāpat nav pārredzama Centrālās finanšu un līgumu aģentūras (CFLA) darbība un lēmumu pieņemšana par projektu partneriem un iesaistītajiem ekspertiem.

1.1. Daudzpusējā finansējuma pārredzamība:

- publiskot lēmumu kritērijus: kāpēc Latvija iemaksā konkrētās programmās un fondos, kādi ir paredzamie rezultāti un kā tie tiek uzraudzīti;
- veidot aktīvāku stratēģiju: kā Latvijas organizācijām un ekspertiem piekļūt daudzpusējo instrumentu finansējumam, ko Latvija jau iemaksā;

→ nodrošināt CFLA pārredzamību: Centrālās finanšu un līgumu aģentūras darbībai jābūt publiski pieejamai – prioritātes, projektu rezultāti un iesaistes iespējas organizācijām un ekspertiem.

1.2. ĀM granta projektu konkurss:

→ uzlabot konkursa procesu konsultatīvi: iesaistīt LAPAS un pieredzējušās NVO konkursa nosacījumu izstrādē pirms publicēšanas, nevis tikai kļūdu labošanā;

→ pārskatīt ekspertu likmes: tās nav mainījušās kopš 2015. gada un vairs nav konkurētspējīgas, kas samazina kvalificētu iesniedzēju skaitu;

→ bēgļu izmaksu metodoloģija: izstrādāt skaidru, Attīstības palīdzības komitejas standartiem atbilstošu metodoloģiju bēgļu izmaksu aprēķinam, novēršot dubulto uzskaiti un integrācijas izmaksu iekļaušanu ODA;

→ mērķtiecīgi atbalstīt NVO sektoru: saglabāt NVO pieejamību konkursam CFLA pārņemšanas gadījumā (nepalielināt administratīvo slogu); NVO trūkst institucionālo resursu, ko publiskais sektors izmanto projektu sagatavošanai.

2. Pilsoniskās sabiedrības loma un kapacitāte

Latvijā NVO sektors ir relatīvi aktīvs attīstības sadarbībā, taču saskaras ar finansiālā atbalsta trūkumu, nepietiekamu iesaisti pārvaldībā un bieži tiek uzskatīts tikai par projektu izpildītāju, nevis pilnvērtīgu politikas partneri. Salīdzinājumā ar Igauniju un Lietuvu, kur nacionālo platformu loma ir oficiāli nostiprināta un finansiāli atbalstīta, Latvija atpaliek gan partnerības tvēruma, gan resursu ziņā.

2.1. LAPAS kā nacionālās platformas loma:

→ palielināt LAPAS finansējumu no ĀM: tas nav mainījies kopš 2018. gada; tam jāatspoguļo LAPAS faktiskā loma politikas veidošanā, starptautiskajā pārstāvniecībā un NVO kapacitātes stiprināšanā;

→ iesaistīt LAPAS aģentūras darba pārvaldībā: līdzīgi kā Igaunijā un Lietuvā, nacionālajai platformai jābūt sistemātiskai lomai attīstības sadarbības politikas un konkursu pilnveidošanā;

→ izmantot LAPAS materiālus un platformu: ĀM popularizējot konkursu, aktīvi izmantot LAPAS izstrādātos materiālus, zināšanu platformu un mācību kursus.

2.2. NVO sektora stiprināšana un lokalizācija:

- īstenot OECD DAC rekomendācijas pilsoniskajai sabiedrībai: vienkāršot administratīvās prasības, palielināt elastīgā finansējuma pieejamību, nodrošināt NVO jēgpilnu dalību politikas veidošanā;
- atbalstīt vietējo organizāciju kapacitāti: arī mazākām un jaunākām NVO jābūt reālai iespējai piedalīties projektos – jāvienkāršo prasības un jānodrošina mentorings;
- nostiprināt reģionālo dimensiju: attīstības sadarbības aktivitātēs stiprināt reģionālo NVO kapacitāti iesaistīties projektos, ieviešot lokalizācijas pieeju gan Latvijā, gan partnervalstīs.

3. Partnervalstu iesaiste un politiku saskaņotība

Latvijas attīstības sadarbībā lielākā daļa finansējuma paliek Latvijas organizācijās – partnervalstu NVO praktiski nesaņem tiešu finansiālu atbalstu. Tas rada paternālas attiecības un neatbilst starptautiskajai lokalizācijas praksei, ko uzsver gan *OECD DAC*, gan *CONCORD*. Reāla lokalizācija nozīmē varas un atbildības pārdali – ne tikai konsultācijas.

3.1. Godprātīga sadarbība ar partnervalstīm:

- novirzīt daļu finansējuma partnervalstu NVO: izstrādāt mehānismu, kas sniedz tiešu atbalstu vietējām organizācijām partnervalstīs, ne tikai ar Latvijas starpniecību;
- ieviest kritērijus godprātīgai sadarbībai: konkursa vērtēšanā piešķirt papildu punktus projektiem, kuros partnervalsts pārstāvji tiek līdzvērtīgi atalgoti un iesaistīti lēmumu pieņemšanā un projekta aktivitāšu ieviešanā;
- veidot abpusējas mācīšanās projektus: attīstības sadarbībai jābalstās uz savstarpēju zināšanu apmaiņu, ne uz vienpusēju palīdzību.

3.2. Politikas pārvaldības uzlabošana:

- aktivizēt Konsultatīvās padomes darbu no formālas uz saturisku – regulāras diskusijas par konkrētiem jautājumiem (lokalizācija, digitalizācija, privātā sektora iesaiste), iesaistot dažādas ieinteresētās personas;
- iekļaut CFLA jautājumus Konsultatīvajā padomē: ņemot vērā tās pieaugošo lomu attīstības sadarbības īstenošanā, aktīvāk apspriest ar CFLA darbu saistītos jautājumus, nevis vienpusēji informēt;

→ saskaņot politikas dokumentus: Attīstības sadarbības politikas plāns, eksporta prioritātes un ārpolitikas prioritātes ir jāsaista, lai veidotu vienotu stratēģisko virzienu, vienlaikus skaidri norobežojot atšķirību starp globālajām partnerībām un eksportu.

→ Pārskatīt Ukrainas finansējuma ODA atbilstību: nodrošināt, ka Ukrainas atjaunošanas finansējuma klasificēšana kā ODA notiek atbilstoši DAC kritērijiem.

4. Tematiskās prioritātes

4a. Dzimumu līdztiesība

Dzimumu līdztiesība ir Latvijas ilgtermiņa prioritāte – 16% ĀM divpusējā finansējuma mērķis ir sasniegts. Taču plāna ieviešanai un uzraudzībai būtībā nav atsevišķi atvēlēts valsts budžeta finansējums, kas liek balstīties uz šauru projektu pieeju. Nepieciešams:

→ nodrošināt stabilu finansējumu ANO DP rezolūcijas Nr. 1325 ieviešanai: plāna “Sievietes, miers un drošība” ieviešanai jābūt atsevišķam budžeta finansējumam, nevis ad hoc risinājumiem;

→ skaidri definēt finansējuma sadali: 16% mērķis ir noteikts, taču nav definēts, kā tas tiek sadalīts starp apakšmērķiem – sievietes konfliktos, ekonomiskās dalības veicināšana, politiskā dalība u. c.;

→ stiprināt projektu ieviešanu kompetenci par dzimumu līdztiesības ieviešanu projektos pēc būtības, sekmēt atsevišķu projektu izstrādi šajā tēmā;

→ turpināt atbalstu Ukrainai: seksuālās vardarbības upuru atbalsts un sieviešu aktīvisma stiprināšana Ukrainā ir jāturpina kā prioritāte.

4b. Digitalizācija

Digitalizācija ir noteikta kā horizontāls attīstības princips un papildu finansējuma prioritāte, taču trūkst skaidras metodoloģijas, kā atšķirt “digitalizācijas projektu” no projekta ar digitālu komponentu. Tas apgrūtina analīzi un resursu mērķtiecīgu novirzīšanu:

→ ieviest ANO Ilgtspējīgas attīstības mērķu jeb IAM apakšmērķu pārbaudi pēc būtības: pieteicēji paši izvēlas IAM apakšmērķus – vērtētājiem jāpārbauda, vai izvēlētais mērķis atbilst projektam; šobrīd gan plānošana, gan pārskatu sniegšana pēc IAM ir formāla;

- izstrādāt skaidrus digitalizācijas kritērijus: noteikt, kas ir digitalizācijas projekts un kas ir projekts ar digitālu komponentu – lai finansējums sasniedz patiesos digitalizācijas mērķus; novērst formālu pieeju projektos;
- veicināt IT nozares iesaisti: IT sektoram ir augsta gatavība – nepieciešama aktīvāka ĀM un LIAA koordinācija šīs kapacitātes izmantošanai attīstības sadarbībā.

5. Privātā sektora iesaiste

Latvijā privātā sektora iesaiste attīstības sadarbībā ir fragmentāra. Uzņēmumiem pieejami tikai granti un starptautisko organizāciju projekti. Nav ne privātā sektora instrumentu (PSI), ne jauktā finansējuma mehānismu, ne attīstības finanšu institūcijas (*DFI*) – instrumentu, ko plaši izmanto citas donorvalstis. Nepieciešams:

- izstrādāt privātā sektora iesaistes stratēģiju: saskaņot Attīstības sadarbības politikas plānu, eksporta prioritātes un ārpolitikas prioritātes vienā dokumentā ar skaidriem privātā sektora iesaistes mehānismiem;
- izvērtēt *DFI* vai attīstības sadarbības fonda izveidi: Lietuvas fonda piemērs pierāda, ka elastīgāks finansēšanas modelis palielina privātā sektora iesaisti;
- vienkāršot iesaistes ceļu: uzņēmumiem trūkst skaidra atbalsta projektu sagatavošanā un ir sarežģīti orientēties pieejamajos instrumentos – ĀM un LIAA koordinācijai ir jābūt aktīvākai;
- nodrošināt skaidras robežas: nepārprotami noteikt, kas ir attīstības sadarbība un kas ir eksporta veicināšana, lai abas jomas var pastāvēt līdzās.

Nākotnes perspektīva: izaicinājumi pēc 2027. gada

2025. gadā globālais ODA apjoms samazinājās par 23% – visbūtiskākais kritums vēsturē. ES dalībvalstu ieguldījumi kritušies par 9,9%; ASV ir strauji samazinājusi palīdzības budžetu. Latvija 2027. gadā saskarsies ar vairākiem stratēģiski nozīmīgiem jautājumiem un NVO sektors vēlas iesaistīties kopīgā lēmumu pieņemšanas procesā. Aicinām jau 2026. gadā uzsākt diskusijas par jauno politikas plānošanas dokumentu un finansēšanas mehānismu izstrādi:

- uzsākt publisku diskusiju ciklu par Latvijas ODA politiku un tās pārvaldību pēc 2027. gada: iesaistot NVO, akadēmiskās institūcijas, privāto sektoru un ministrijas kopīga redzējuma veidošanā;
- nostiprināt fokusu uz vismazāk attīstītajām valstīm: Latvijas ODA ir izteikti koncentrēta uz ģeopolitiskajiem kaimiņiem, taču nepieciešams izvērst diskusiju par šīs politikas jomas humanitāro un pragmatisko mērķi kopumā;
- saglabāt pilsoniskās sabiedrības telpu: lielo starptautisko NVO spiediens uz ES un nacionālajām valdībām pieaugs; Latvijas lēmumiem jābalstās arī uz nacionālo un vietējo NVO attīstību, jāveido atbalsta mehānismi;
- kritiski izvērtēt Globālo vārteju (*Global Gateway*): nodrošināt, ka ES infrastruktūras iniciatīvā izmantotie ODA resursi atbilst attīstības efektivitātes principiem – partnervalstu īpašumtiesībām, pārredzamībai un pilsoniskās sabiedrības iesaistei.

Kopsavilkums. Septiņas galvenās prioritātes

Pārredzamība: publiskot daudzpusējā finansējuma lēmumu kritērijus un CFLA darbību.

NVO atbalsts: palielināt LAPAS finansējumu; nodrošināt NVO projektu pieejamību pēc CFLA pārņemšanas.

Lokalizācija: ieviest tiešo atbalstu partnervalstu NVO un godprātīgas sadarbības kritērijus, atbalstot vietējās organizācijas arī Latvijā.

Dzimumu līdztiesība un tehnoloģijas: nodrošināt horizontālo prioritāšu izpratni un ieviešanu projektos pēc būtības.

Privātais sektors: izstrādāt privātā sektora iesaistes stratēģiju; izvērtēt DFI/fonda izveidi.

Pārvaldība: aktivizēt Konsultatīvo padomi saturiskām diskusijām; saskaņot dažādu saistīto politiku dokumentus.

Nākotne: uzsākt publisku diskusiju par Latvijas attīstības sadarbību pēc 2027. gada.

Ziņojums tapis projekta “Efektīvs un atbildīgs attīstības sadarbības finansējums” ietvaros. Projektu finansē Eiropas Savienība – NextGenerationEU. Par raksta saturu atbild Latvijas Platforma attīstības sadarbībai (LAPAS).

Projektu īsteno Latvijas Platforma attīstības sadarbībai (LAPAS) sadarbībā ar tās biedru organizācijām: biedrību “Laiks Jauniešiem”, biedrību “Papardes zieds”, biedrību “Risinājumu darbnīca”, biedrību “Latvijas Korporatīvās sociālās atbildības platforma”, biedrību “Rīga TechGirls” un biedrību “Patvērums “Drošā māja””.

Vairāk par projektu un LAPAS: www.lapas.lv.

